

Elisabet Zunzunegi

EITBren Kataluniako berriemailea

1. Kultura eta hizkuntzaren defentsan oinarritutako katalanismo kulturalak XIX. mendetik hona, eta katalanismo politikoak azken hamarkadetan indar handia izan dute. Baina independentziaren aldeko aldarriak azken lau urteotan baino ez du lortu hegemonikoa izatea. Nola osatu da diskurtso subiranista hori, eta nola iritsi da hegemoniko izatera?

Nonbaiten kokatu behar bada gaur egun Katalunian bizitzen ari garen independentziaren aldarrikapen honen 'eztanda', nik, dudarik gabe, 2010eko ekainaren 28an kokatuko nuke. Egun horretan, Auzitegi Konstituzionalak katalanek erreferendumean onartutako Estatutua erabat murrizten zuen sententzia eman zuen ezagutzera.

2006ko Estatutu hura amets gaiztoa izan zen ia hasieratik, eta 2006ko ekainaren 18an erreferendumean katalanek onartu zuten Estatutuak ez zuten zerikusirik Kataluniako Parlamentutik atera zen testuarekin. Diputatuen Kongresuan «eskuilaz leundu» zutela esan zuen harro Alfonso Guerrak. Irain hura jasan eta hala eta guztiz ere katalanek onartu egin zuten erreferendumean. Baina prestigio guztia galdutako Auzitegi Konstituzionalaren epaia gehiegizkoa zela ulertu zuten, eta 2010eko uztailearen 10ean egin zuten protesta manifestazioa izan zen geroz bizi izan direnen abiapuntu.

Estatutuarekin gertatutakoak ‘betiko’ katalanisten sua piztu zuen, baina urte horietan hasi zen krisi ekonomiko sakonak eta bere ondorioek independentzia aldarrikatzeko bidera eramanez milaka katalan.

Kataluniak Estatuarekiko duen defizit fiskala BPGaren %8tik gorakoa izan da urteetan. Azken datuen arabera, 2009an %8,4koa zen, 16.000 milioi euro. Krisiak gogor jo du Kataluniako ekonomia eta langabezia izugarri igo da:

2007an %6,5koa zen, 2013an %22,3koa. Generalitatearen zorra, 2013an, 45.536 milioi eurokoa zen. Urte hauetan egindako murrizketek osasungintza eta hezkuntza jo dituzte bete-betean. Urteetan Kataluniatik Espainiarantz joan eta bueltatzen ez diren milaka

milioi horiek (defizit fiskala) inoiz baino gehiago behar dituztela uste dute katalanek, orain bizi duten krisi sakonari aurre egiteko. Espainiako Gobernuak izan zuen finantziario sistema hori aldatzeko aukera. 2012an, Diadako manifestazio ikaragarria pasa eta hilabetera, urriaren 20an, Artur Mas Moncloara joan zen sistema fiskal berri bat eskatzera. Azken aukera zen, baina Mariano Rajoyren ezezko biribila jaso zuen; Mas, haserre, Generalitateak Madrilan duen egoitzara joan zen prentsaurrekoa ematera: «això no ha anat be» (ez da ondo joan), esan zuen, eta hauteskundeak aurreratzeko asmoarekin itzuli zen Bartzelonara. Beti Estatuarekin paktua defendatu duen Convergència egun horretan ulertu zuen ez zegoela zer eginik eta bide berri bati ekin behar ziola.

Beti Estatuarekin paktua defendatu duen Convergència ulertu zuen ez zegoela zer eginik eta bide berri bati ekin behar ziola

2. 2010etik hona, hainbat plataforma eta elkartetan antolatutako gizarte zibilak hartu du prozesu subiranistaren gidaritza, alderdi eta erakunde politikoak bide horretara ekartzea lortuz. Zergatik eta nola iritsi da gizarte zibila antolaketa-maila eta erakarpen-indar hori izatera?

Kataluniako gizartean asoziazionismoa oso barneratuta dago. Milaka elkarte daude eta ohitura handia dute arazo edo aldarrikapen bera dutenek elkarreak osatzeko.

Urrutitik datorren ohitura da, baina orain gertatu denaren aurrekari nagusia Assemblea de Catalunya izenarekin 1970eko hamarkadan Francoren diktadura garaian askatasuna eskatzeko osatu zen elkartea da.

2006ko Estatutuaren inguruko gertakariak «betiko» katalanistak piztu zituztela esan dugu. Auzitegi Konstituzionalaren epaiaren zain egon gabe, berehala hasi ziren lanean zer zertorren aurreikusita. 2009ko irailaren 13an, Arenys de Munt herrian independentziari buruzko lehen kontsulta egin zen. 'Autodeterminazioaren aldeko mugimendua' izeneko taldeak bultzatu zuen, herriko udalak bere egin zuen ekimena eta udaleko areto batean egitea onartu zuen. Estatuko abokatuak debekatu egin zuen, baina ordurako piztuta zen independentziaren aldarrikapeneko metxa.

Arenys de Munt 2009an hasi zena, 2011n Bartzelonan amaitu zen, Kataluniako hiriburuan egin zen independentziaren kontsultarekin. Bi urtetan 552 herritan egin ziren kontsultak. 885.000 pertsonak eman zuten botoa. Parte-hartzea %21ekoa, batez beste. Eta dena instituzioen babesik gabe, diru-laguntzarik gabe.

Jende asko mobilizatu zen kontsultak egiteko, eta horietako asko Assemblea Nacional Catalana (ANC) elkartean aurkituko ditugu gero. ANC 2012an jaio zen, baina elkartearen sorrera aztertu dutenek (Pere Martí: *El dia que Catalunya va dir prou*, 2013) diote Arenys de Munteko kontsulta egunean jarri zela Kataluniaren historiaren norabidea alda dezakeen elkartearen hazia. Egun hartan, Miquel Strubell soziolinguistak Pere Pugès aspaldiko lagunarekin egin zuen topo Arenysen. Gertatzen ari zena aztertu eta berriro ere gaiak hitz egiteko gelditu ziren. Bilerak asko etorri ziren geroztik eta jende gehiago, 2012ko martxoaren 10ean Bartzelonako Palau Sant Jordin erakundearen sorrerako biltzarrerara arte. Egun hartan 5.960 lagun bildu ziren eta erakundearen estatutuak

eta egitura onartu zituzten. ANCK lurralde egitura du. Kataluniako 350 herritan dago. 30.000 bazkide ditu. Lau euroko kuota ordaintzen dute. PP eta Ciudadans alderdi politikoak kenduta, gainontzekoetako kidez osaturik dago Asmblea. Denak helburu berarekin: Kataluniaren independentzia lortzea, bide baketsuak erabiliz eta jendea mobilizatuz. 2012ko Diadan milioi terdi lagun atera zituen Bartzelonako kaleetara. Urte bete beranduago, Katalunia mutur batetik bestera lotzen zuen giza katea egin zuen. Mundu osoan izan zuten oihartzuna bi ekimen horiek, eta Espainian ere hasi ziren entzuten zerbait egin beharko zela ziotenen ahotsak.

3. Nolakoa jarrera hartu dute gizarte katalaneko sektore ezberdinek prozesu subiranistaren aurrean? Zehazkiago, nola erantzun dute hedabideek eta sare sozialek? Eta gizarte eragileek, ehun sozialak?

Kataluniako gizarteak prozesuari buruz duen jarrera ulertzeko, ezinbestekoa da jakitea Kataluniak komunikabide sistema propioa eta zabala duela. Estatu mailan nagusi diren komunikabideen eragina ez da oso handia Katalunian, telebistaren kasua kenduta. TV3 telebista publikoak lidergoa izan du urte askotan, baina azken neurketetan Antena 3 katearekin parekatuta azaltzen zen.

Irratiaren kasuan, Katalunia bertako irratiek dute nagusitasun osoa. Catalunya Radio kate publikoa eta Godó taldeko RAC1 irratia dira entzunenak.

Eta egunkariei dagokienez, *La Vanguardia* eta *El Periódico* dira gehien saldu eta irakurtzen direnak. Bi egunkari horiek, gainera, gaztelera eta katalanezko bertsioak dituzte. *Avui* egunkariak zailtasun handiak izan zituen duela urte batzuk eta *El Punt* egunkariarekin bat egin zuen. 2010ean *Ara* egunkaria atera zen, gainera.

Horrek ez du esan nahi komunikabide horiek guztiek prozesuaren alde egiten dutenik. *La Vanguardia*-k joan etorri asko egin ditu eta azken hilabeteetan argi egin du Duran i Lleidak defendatzen duen 'hirugarren bidearen' alde. *El*

Periódico beti azaldu da sozialisten ideien orbitan; baina kontuan hartuta Kataluniako sozialistek duten barne krisi sakona eta prozesuaren inguruan iritzi ezberdinak dituztela,

Carme Forcadell
ANCko presidentek
esan zuen ez ziotela
kontsultari uko egingo
euren duintasuna
jokoan dagoelako

El Periódico-k hori ere jaso izan du, eta nolanahi ere kontsultaren aldeko jarrera azaldu izan du. *Ara* eta *El Punt-Avui* egunkariak subiranotasunaren alde egin dute nabarmen.

Beraz, Madrilen prozesuaren aurka gogor egiten duten *ABC*, *La Razón*, *El Mundo* edo *El País* egunkarien eragina ez da uste bezain handia, baina hala eta guztiz ere izan ditugu hedabide horien indarraren adibideak. *El Mundo*-k, 2012ko hauteskunde kanpainen, Artur Masek Suitzan kontuak zituela atera zuen, eta bertan Palau kasuko komisioak ingresatzen zizkiotela. Inkestek ia gehiengo osoa ematen zioten CiUri, baina azkenean hamabi eserleku galdu zituen. Analistek, zergatiak aztertzerakoan, *El Mundo*-ren informazioaren eragina ere kontuan hartzen zuten.

Atentzioa merezi dute baita hedabide digitalen. Azken urteetan indar handia hartu dute, eta horiek, nagusiak bai behintzat, *Vilaweb* eta *Nació Digital* batez ere, argi daude prozesuaren alde.

4. 2014ko agertoki politikoa definituta dagoen bezala, Kataluniaren eta Espainiako Estatuaren arteko talkak saihestezina dirudi. Epe laburrera begira, zein erreakzio izango dute Kataluniako alderdi eta erakunde politikoek zein gizarte zibilak?

Pasa den apirilaren 5ean, Carme Forcadell ANCko presidentek Tarragonan esan zuen ez ziotela kontsultari uko egingo euren duintasuna jokoan dagoelako. Baino beste gauza bat ere esan zuen Forcadellek: «ez dago atzera bueltarik, herri bezala ez daukagulako nora itzuli. Espainiako Estatuak ez gaitu onartzen ezta errespetatzen ere katalan gisa».

Kataluniako subiranotasunaren prozesuak hartu duen abiadura hain da handia, ezen ez duela ematen erraza orain bat-batean gelditu eta atzera egitea. Hori badakite alderdi politikoek gainera, prozesuaren gidari ez direlako beraiek, gizartea baizik.

Hemendik azaroaren 9ra arteko hilabeteak oso garrantzitsuak izango dira.

Prozesua arriskuan jar dezaketen bi elementu ikusten ditut nik.

Alde batetik, Estatuak duen giltzarri ekonomikoa. Generalitatearen finantzen egoera oso da larria, eta Estatuak du diru iturria. Orain arte ez du iturri hori itxi, eta Mariano Rajoy presidenteak, Katalunian popularrek egin zuten azken biltzarrean, esan zuen ez zuela iturria itxiko. Baina prozesua gelditzeko beste modurik ez dagoela ikusiko balute eta iturria ixtea erabakiko balute, ikusi egin beharko litzateke gizarteak eta agintariek zenbat euts dezaketen egoera horretan, funtzionarioek soldata kobratu ezinik, Generalitateko hornitzaileek kobratu gabe... Egoera oso zaila izango litzateke. Horren jakitun, Generalitatea ari da aspaldi hori ekidin dezakeen gauza bakarra lantzen: ogasun propioa.

Bigarren arriskua, biolentzia. Ez dut esan nahi prozesuaren barne daudenek biolentziaren errekurtsua erabiltzea erabakiko dutenik, inondik ere ez. Orain arte prozesua eredugarria izan da. Azken bi Diadetako mobilizazioetan milaka lagunek hartu zuten parte eta istilu bakar bat ez zen izan. Horixe da munduari harro erakutsi diotena. Horixe da duten ondasun handienetakoa. Eta horixe da prozesua lehertu nahi dutenentzat tentagarria izan daitekeena.

Bi 'arrisku' horiek gaindituta, konbentzitura nago Artur Mas presidenteak erreferendumerako deialdia sinatu egingo duela, irailaren bukaera aldera, seguru asko, eta orduan Estatuak arazo galanta izango duela.

5. Kataluniako prozesu subiranistaren azken fase edo geltokia estatu independentea da. Azken helburua argi

egonagatik, zer proposamen daude estatu horren diseinuaren definizioari begira?

Hori guztia Estatu berria sortutakoan Konstituzio berri batean zehaztu beharreko gauza izango da, eta horretarako denbora beharko da.

Une honetan, prozesuak berak hartzen du inplikaturat daukeden denbora gehiena, baina egia da hasiak direla Estatu berriaren diseinua lantzen.

Zentzu honetan, Generalitateak Consell Assessor per a la Transició Nacional delakoa sortu zuen 2013an. Carles Viver i Pi-Sunyer da presidentea. Espainiako Auzitegi Konstituzionaleko magistratua izan zen 1992 eta 2001 urteen artean; beraz, ongi ezagutzen ditu Konstituzioaren mugak.

Erakunde horrek txostenak egiten ditu eta gobernuari ematen dizkio. 19 txosten egingo ditu. Lehenengoa uztailean entregatu zuen, eta bertan galdeketa legearen barruan egiteko bost bide erakusten zituen. Abenduan entregatu zituen beste lau. Bat prozesuaren internazionalizazioari buruzkoa zen, baina beste hirurak estatu katalan berriari buruzkoak ziren: Espainiako Estatuarekin izan beharko lituzkeen harremanak (bi aukera ematen ditu: Consell Iberic, Batzorde Nordikoan oinarritutakoa; edo Consell Catalano-Espanyol, Beneluxen oinarritutakoa; txosten horretan argitzen dute askorentzat zalantza handienetakoa: Barçak Espainiako Ligan jokatu beharko lukeela), estatu berriko komunikazio eta informazioaren teknologiak eta ogasun administrazioa.

ANC ere aritu da etorkizuneko estatu katalanak nolakoa izan beharko lukeen lantzen hitzaldien bidez, eta laster egingo du berriro.

6. Zer irakaspen izan ditzake Euskal Herriarentzat Kataluniaren prozesu subiranistak? Eta zer ekarpen egin diezaioke Euskal Herriak prozesu horri?

Ikusteko dago katalanek independentzia lortuko duten ala ez. Baina lortzen badute, Euskal Herriak eta mundu osoak irakaspen hauek atera beharko lituzkete:

- Biolentziarik gabe, modu baketsuan gauzak lor daitezke.
- Ezberdintasun politikoak alde batera utzi behar dira helburu zehatz bat lortu nahi denean.
- Jendearen boterea handia da gauzak ongi antolatuta egi-ten direnean. 🐞